

บทที่ 4

ปัญหาและความสามารถในการประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมในการแก้ปัญหา ของเยาวชนในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย

งานวิจัยเรื่อง การสอนและการปลูกฝังพุทธธรรมแก่เยาวชนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กรุงเทพมหานครนั้น ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิจัยและเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อนำไปใช้ในการพิจารณาหาความเหมาะสมของหลักพุทธธรรมที่บรรจุอยู่ในหลักสูตรการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลายในปัจจุบัน โดยวิเคราะห์เกี่ยวกับการจัดการศึกษาเรื่องหลักพุทธธรรม การแสวงหาหลักพุทธธรรมที่เหมาะสมสำหรับการสอนและการปลูกฝังแก่เยาวชน และนำเสนอถึงแนวทางการแก้ไขปัญหาลักษณะเกี่ยวกับการสอนและการปลูกฝังพุทธธรรมแก่เยาวชนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ซึ่งทำการเก็บข้อมูลจากแบบสอบถามจำนวน 400 ชุด จากนักเรียนในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนทวีธาภิเศก โรงเรียนศึกษานารี โรงเรียนวัดราชโอรส โรงเรียนสามเสนวิทยาลัย และผู้วิจัยได้แบ่งประเด็นผลการศึกษาเป็น 3 ประเด็น ดังนี้

4.1 ปัญหาทั่วไปของเยาวชนในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย

- 4.1.1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม
- 4.1.2 ปัญหาทางด้านร่างกายและอารมณ์
- 4.1.3 ปัญหาด้านครอบครัว
- 4.1.4 ปัญหาด้านการศึกษา
- 4.1.5 ปัญหาด้านสังคม

4.2 ความสามารถเยาวชนในระดับมัธยมศึกษาตอนปลายในการประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรม

- 4.2.1 ความเชื่อ ความเห็น และความเข้าใจในหลักพุทธธรรม
- 4.2.2 ความสามารถด้านการนำหลักพุทธธรรมไปประยุกต์ใช้ในการแก้ปัญหา

4.3 หลักพุทธธรรมที่เยาวชนต้องการเรียนรู้

สัญลักษณ์ทางสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลและแปลความหมายของข้อมูล มีดังนี้

n แทน จำนวนทั้งหมดของกลุ่มตัวอย่าง

\bar{X} แทน ค่าคะแนนเฉลี่ยของข้อมูล

S.D. แทน ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

โดยมีรายละเอียดของผลการศึกษา ดังต่อไปนี้

4.1 ปัญหาทั่วไปของเยาวชนในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย

ในการวิเคราะห์เกี่ยวกับปัญหาของนักเรียนได้แบ่งประเด็นในการศึกษาเป็น 6 ด้าน ประกอบด้วย ข้อมูลทั่วไป ปัญหาด้านร่างกายและอารมณ์ ด้านครอบครัวและสภาพแวดล้อม ด้านการศึกษา ด้านสังคม และด้านเศรษฐกิจ ดังแสดงผลการศึกษาได้ดังนี้

4.1.1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

รายละเอียดเกี่ยวกับสถานภาพของนักเรียนในการตอบแบบสอบถาม ประกอบด้วย เพศ ระดับชั้น ศาสนา ภูมิลำเนาเดิม ผู้ที่พักอยู่ด้วยในปัจจุบัน สถานภาพครอบครัว และค่าใช้จ่ายส่วนตัวต่อเดือน จากผลการวิเคราะห์ปรากฏดังตารางที่ 4.1

ชำนาญการหอสมุด

ตารางที่ 4.1

จำนวนและร้อยละของข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม

ข้อมูลทั่วไป	จำนวน	ร้อยละ
1. เพศ		
ชาย	171	42.75
หญิง	229	57.25
รวม	400	100.00
2. ระดับชั้น		
ม.4	133	33.25
ม.5	134	33.50
ม.6	133	33.25
รวม	400	100.00
3. ศาสนา		
พุทธ	392	98.00
คริสต์	7	1.75
อื่นๆ	1	0.25
รวม	400	100.00
4. ภูมิลำเนาเดิมอยู่ที่		
กรุงเทพมหานคร	345	86.25
ภาคเหนือ	4	1.00
ภาคกลาง	32	8.00
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	11	2.75
ภาคตะวันออก	2	0.50
ภาคใต้	6	1.50
รวม	400	100.00

ตารางที่ 4.1 (ต่อ)
จำนวนและร้อยละของข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม

ข้อมูลทั่วไป	จำนวน	ร้อยละ
5. ปัจจุบันพักอยู่กับ		
บิดามารดา	341	85.25
บิดา	15	3.75
มารดา	20	5.00
ญาติ	17	4.25
อื่นๆ	7	1.75
รวม	400	100.00
6. สถานภาพครอบครัว		
บิดามารดาอยู่ด้วยกัน	351	87.75
บิดามารดาแยกกันอยู่	27	6.75
บิดามารดาถึงแก่กรรม	3	0.75
บิดาถึงแก่กรรม	14	3.50
มารดาถึงแก่กรรม	3	0.75
อื่นๆ	2	0.50
รวม	400	100.00
7. ท่านได้รับค่าใช้จ่ายส่วนตัวเดือนละ		
ต่ำกว่า 1000 บาท	30	7.50
1000-2000 บาท	128	32.00
2001-3000 บาท	126	31.50
3001-4000 บาท	65	16.25
4001-5000 บาท	14	3.50
มากกว่า 5000 บาท	37	9.25
รวม	400	100.00

จากตารางที่ 4.1 พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นนักเรียนเพศหญิง จำนวน 229 คน คิดเป็นร้อยละ 57.25 รองลงมา คือ นักเรียนเพศชาย จำนวน 171 คน คิดเป็นร้อยละ 42.75 โดยส่วนใหญ่คือนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 จำนวน 134 คน คิดเป็นร้อยละ 33.50 รองลงมา คือ นักเรียนในชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 และชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 จำนวนระดับชั้นละ 133 คน คิดเป็นร้อยละ 33.25 โดยส่วนใหญ่เน้นถือศาสนาพุทธ จำนวน 392 คน คิดเป็นร้อยละ 98.00 มีภูมิลำเนาเดิมอยู่ที่กรุงเทพมหานครเป็นส่วนมาก จำนวน 345 คน คิดเป็นร้อยละ 86.25 รองลงมา คือ มีภูมิลำเนาเดิมอยู่ภาคกลาง จำนวน 32 คน คิดเป็นร้อยละ 8.00 และพักอยู่กับบิดามารดา จำนวน 341 คน คิดเป็นร้อยละ 85.25 รองลงมาพักอยู่กับมารดา จำนวน 20 คน คิดเป็นร้อยละ 5.00 โดยมีบิดามารดาอาศัยอยู่ด้วยกันเป็นส่วนใหญ่ จำนวน 351 คน คิดเป็นร้อยละ 87.75 รองลงมาบิดามารดาแยกกันอยู่ จำนวน 27 คน คิดเป็นร้อยละ 6.75 และนักเรียนโดยส่วนใหญ่ได้รับรายจ่ายส่วนตัวเดือนละ 1,000-2,000 บาท จำนวน 128 คน คิดเป็นร้อยละ 32.00 และรองลงมา ได้รับรายจ่ายส่วนตัวเดือนละ 2,001-3,000 บาท จำนวน 126 คน คิดเป็นร้อยละ 31.50

จากข้อมูลทั่วไปพบว่านักเรียนส่วนใหญ่มาจากครอบครัวของชนชั้นกลางที่บิดาและมารดาอาศัยอยู่ด้วยกัน และมีรายรับอยู่ในช่วง 1,000-3,000 บาท แสดงว่ากลุ่มตัวอย่างมีความเป็นอยู่ในระดับกลาง และมีแนวโน้มที่จะประสบปัญหาทางครอบครัวค่อนข้างน้อยเนื่องจากส่วนใหญ่อาศัยอยู่กับทั้งบิดาและมารดา และส่วนใหญ่อาศัยอยู่ในกรุงเทพฯ แสดงถึงการมีชีวิตอยู่ในสังคมเมืองซึ่งอาจพบปัญหาแตกต่างจากเด็กในกลุ่มต่างจังหวัด

4.1.2 ปัญหาทางด้านร่างกายและอารมณ์

รายละเอียดเกี่ยวกับปัญหาด้านร่างกายและอารมณ์ ประกอบด้วยคำถามจำนวน 9 ข้อ การวิเคราะห์เกี่ยวกับปัญหาของนักเรียน ใช้สถิติในการวิเคราะห์ ได้แก่ ค่าเฉลี่ยเลขคณิต (\bar{X}) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) โดยเกณฑ์การแบ่งระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหาของนักเรียนนั้น ผู้วิจัยได้กำหนดระดับการให้คะแนน ตามแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) ของลิเคอร์ท์ (Likert's Scale) 5 ระดับ¹ ดังนี้

- ระดับ 5 หมายถึง ผู้ตอบประสบปัญหา อยู่ในระดับมากที่สุด
- ระดับ 4 หมายถึง ผู้ตอบประสบปัญหา อยู่ในระดับมาก
- ระดับ 3 หมายถึง ผู้ตอบประสบปัญหา อยู่ในระดับปานกลาง

¹บุญชม ศรีสะอาด, การวิจัยเบื้องต้น, น. 99 -100.

ระดับ 2 หมายถึง ผู้ตอบประสบปัญหา อยู่ในระดับเล็กน้อย

ระดับ 1 หมายถึง ผู้ตอบไม่ประสบปัญหาเลย

หลังจากการเก็บรวบรวมข้อมูลแล้วนำข้อมูลมาวิเคราะห์เพื่อหาค่าเฉลี่ยของข้อคำถาม โดยใช้เกณฑ์ในการพิจารณาค่าเฉลี่ยของเบสท์ (John W. Best, 1970)² ดังนี้

4.50 – 5.00 หมายถึง ผู้ตอบมีคะแนนความคิดเห็น ในระดับมากที่สุด

3.50 – 4.49 หมายถึง ผู้ตอบมีคะแนนความคิดเห็น ในระดับมาก

2.50 – 3.49 หมายถึง ผู้ตอบมีคะแนนความคิดเห็น ในระดับปานกลาง

1.50 – 2.49 หมายถึง ผู้ตอบมีคะแนนความคิดเห็น ในระดับเล็กน้อย

1.00 – 1.49 หมายถึง ผู้ตอบมีคะแนนความคิดเห็น ในระดับไม่มีปัญหา

ซึ่งจากผลการวิเคราะห์ปรากฏดังตารางที่ 4.2

ตารางที่ 4.2

ค่าเฉลี่ยเลขคณิตและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเกี่ยวกับปัญหาของนักเรียน
ทางด้านร่างกายและอารมณ์

ข้อ	คำถาม	\bar{X}	S.D.	ระดับ ความคิดเห็น
1	สุขภาพร่างกาย	2.03	0.84	เล็กน้อย
2	สุขภาพจิต	1.82	0.90	เล็กน้อย
3	รูปร่างหน้าตา (เช่น อ้วน หรือไม่พอใจหน้าตาตนเอง)	2.13	0.99	เล็กน้อย
4	บุคลิกภาพส่วนตัว	2.03	0.84	เล็กน้อย
5	พัฒนาการทางร่างกาย	1.95	0.90	เล็กน้อย
6	ความวิตกกังวลในปัญหาต่าง ๆ ซ้ำมั่ว	2.13	0.97	เล็กน้อย
7	การควบคุมอารมณ์โกรธ ก้าวร้าว	2.10	0.97	เล็กน้อย
8	การยับยั้งชั่งใจ การควบคุมอารมณ์ทางเพศ	1.75	0.99	เล็กน้อย
9	การจัดการความเครียด	2.10	0.96	เล็กน้อย
	รวม	2.00	0.59	เล็กน้อย

² Best, John W., Research in Education, p. 190.

จากตารางที่ 4.2 ปัญหาในด้านร่างกายและอารมณ์ พบว่า นักเรียนประสบปัญหาทั้งหมดอยู่ในระดับเล็กน้อย โดยเรียงตามลำดับจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ปัญหาเกี่ยวกับรูปร่างหน้าตา เช่น อ้วน หรือไม่พอใจหน้าตาตนเอง และปัญหาความวิตกกังวลในปัญหาต่าง ๆ ซึ่มีเศรำ มีระดับความคิดเห็นเฉลี่ยเท่ากับ 2.13 รองลงมา คือ การควบคุมอารมณ์โกรธ ก้าวร้าวและการจัดการความเครียด มีระดับความคิดเห็นเฉลี่ยเท่ากับ 2.10 และข้อที่นักเรียนคิดว่าตนเองประสบปัญหาน้อยที่สุดเรียงตามลำดับจากน้อยขึ้นไป ได้แก่ การยับยั้งชั่งใจ การควบคุมอารมณ์ทางเพศ มีระดับความคิดเห็นเฉลี่ยเท่ากับ 1.75 เกี่ยวกับสุขภาพจิต มีระดับความคิดเห็นเฉลี่ยเท่ากับ 1.82 และเกี่ยวกับพัฒนาการทางร่างกาย มีระดับความคิดเห็นเฉลี่ยเท่ากับ 1.95

4.1.3 ปัญหาด้านครอบครัวและสภาพแวดล้อม

รายละเอียดเกี่ยวกับปัญหาด้านครอบครัวและสภาพแวดล้อม ประกอบด้วยคำถามจำนวน 5 ข้อ ซึ่งจากผลการวิเคราะห์ปรากฏดังตารางที่ 4.3

ตารางที่ 4.3

ค่าเฉลี่ยเลขคณิตและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเกี่ยวกับปัญหาของนักเรียน
ทางด้านครอบครัวและสภาพแวดล้อม

ข้อ	คำถาม	\bar{X}	S.D.	ระดับ ความคิดเห็น
1	ปัญหาความสัมพันธ์ในครอบครัว	1.58	0.77	เล็กน้อย
2	วิธีการเลี้ยงดูของผู้ปกครอง	1.55	0.82	เล็กน้อย
3	ภาวะความรับผิดชอบในครอบครัว	1.62	0.85	เล็กน้อย
4	สภาพแวดล้อมของที่อยู่อาศัย	1.52	0.84	เล็กน้อย
5	ความรุนแรงในครอบครัว	1.37	0.76	ไม่เลย
	รวม	1.53	0.62	เล็กน้อย

จากตารางที่ 4.3 ปัญหาในด้านครอบครัวและสภาพแวดล้อม พบว่า นักเรียนคิดว่าตนเองประสบปัญหามากที่สุดเรียงตามลำดับจากมากไปน้อย ได้แก่ ภาวะความรับผิดชอบในครอบครัว มีระดับความคิดเห็นเฉลี่ยเท่ากับ 1.62 ปัญหาความสัมพันธ์ในครอบครัว มีระดับความคิดเห็นเฉลี่ยเท่ากับ 1.58 และวิธีการเลี้ยงดูของผู้ปกครอง มีระดับความคิดเห็นเฉลี่ยเท่ากับ 1.55 และข้อที่นักเรียนคิดว่าตนเองประสบปัญหาน้อยที่สุดเรียงตามลำดับจากน้อยขึ้นไป ได้แก่ ความรุนแรงในครอบครัว มีระดับความคิดเห็นเฉลี่ยเท่ากับ 1.37 สภาพแวดล้อมของที่อยู่อาศัย มีระดับความคิดเห็นเฉลี่ยเท่ากับ 1.52

4.1.4 ปัญหาด้านการศึกษา

รายละเอียดเกี่ยวกับปัญหาการศึกษา ประกอบด้วยคำถามจำนวน 7 ข้อ ซึ่งจากผลการวิเคราะห์ปรากฏดังตารางที่ 4.4

ตารางที่ 4.4

ค่าเฉลี่ยเลขคณิตและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเกี่ยวกับปัญหาของนักเรียนทางด้านการศึกษา

ข้อ	คำถาม	\bar{X}	S.D.	ระดับ ความคิดเห็น
1	การวางแผนการเรียนต่อ	2.32	1.05	เล็กน้อย
2	การปรับตัวในการเรียน	2.14	0.93	เล็กน้อย
3	ความสามารถในการเรียน	2.23	0.89	เล็กน้อย
4	การวางแผนเป้าหมายชีวิต	2.28	1.05	เล็กน้อย
5	ความสัมพันธ์กับคุณครู	1.86	0.91	เล็กน้อย
6	ระบบวิธีการเรียนการสอนของโรงเรียน	2.23	1.00	เล็กน้อย
7	ความใส่ใจและพึงพอใจในการเรียน	2.18	0.93	เล็กน้อย
	รวม	2.17	0.69	เล็กน้อย

จากตารางที่ 4.4 ปัญหาในการศึกษา พบว่า นักเรียนคิดว่าตนเองประสบปัญหา มากที่สุดเรียงตามลำดับจากมากไปน้อย ได้แก่ การวางแผนการเรียนต่อ มีระดับความคิดเห็นเฉลี่ย

เท่ากับ 2.32 และการวางเป้าหมายชีวิต มีระดับความคิดเห็นเฉลี่ยเท่ากับ 2.28 และข้อที่นักเรียนคิดว่าตนเองประสบปัญหาน้อยที่สุดเรียงตามลำดับจากน้อยขึ้นไป ได้แก่ ความสัมพันธ์กับคุณครู มีระดับความคิดเห็นเฉลี่ยเท่ากับ 1.86 การปรับตัวในการเรียน มีระดับความคิดเห็นเฉลี่ยเท่ากับ 2.14 และ ความใส่ใจและพึงพอใจในการเรียน มีระดับความคิดเห็นเฉลี่ยเท่ากับ 2.18

4.1.5 ปัญหาด้านสังคม

รายละเอียดเกี่ยวกับปัญหาด้านสังคม ประกอบด้วยคำถามจำนวน 9 ข้อ ซึ่งจากผลการวิเคราะห์ปรากฏดังตารางที่ 4.5

ตารางที่ 4.5

ค่าเฉลี่ยเลขคณิตและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเกี่ยวกับปัญหาของนักเรียนทางด้านสังคม

ข้อ	ข้อความคำถาม	\bar{X}	S.D.	ระดับ ความคิดเห็น
1	การติดเกม	1.72	0.98	เล็กน้อย
2	ทัศนคติที่แตกต่างจากผู้ใหญ่	1.99	0.98	เล็กน้อย
3	ปัญหาเกี่ยวกับเพศตรงข้าม	1.60	0.85	เล็กน้อย
4	การคบเพื่อน	1.58	0.84	เล็กน้อย
5	การเข้าหาผู้ใหญ่ เช่น คุณครู	1.61	0.77	เล็กน้อย
6	การทำให้เพื่อนหรือเพศตรงข้ามยอมรับ	1.67	0.80	เล็กน้อย
7	การเป็นส่วนหนึ่งของสังคม	1.52	0.78	เล็กน้อย
8	การติดพนัน	1.18	0.49	ไม่เลย
9	การติดสิ่งเสพติด	1.15	0.49	ไม่เลย
	รวม	1.56	0.45	เล็กน้อย

จากตารางที่ 4.5 ปัญหาในด้านสังคม พบว่า นักเรียนคิดว่าตนเองประสบปัญหามากที่สุดเรียงตามลำดับจากมากลงมา ได้แก่ ทัศนคติที่แตกต่างจากผู้ใหญ่ มีระดับความคิดเห็นเฉลี่ยเท่ากับ 1.99 และการติดเกม มีระดับความคิดเห็นเฉลี่ยเท่ากับ 1.72 และการทำให้เพื่อนหรือเพศ

ตรงข้ามยอมรับ มีระดับความคิดเห็นเฉลี่ยเท่ากับ 1.67 และข้อที่นักเรียนคิดว่าตนเองประสบปัญหาน้อยที่สุดเรียงตามลำดับจากน้อยขึ้นไป ได้แก่ การติดสิ่งเสพติด มีระดับความคิดเห็นเฉลี่ยเท่ากับ 1.15 การติดพนัน มีระดับความคิดเห็นเฉลี่ยเท่ากับ 1.18 และการเป็นส่วนหนึ่งของสังคม มีระดับความคิดเห็นเฉลี่ยเท่ากับ 1.52

4.1.6 ปัญหาด้านเศรษฐกิจ

รายละเอียดเกี่ยวกับปัญหาด้านเศรษฐกิจ ประกอบด้วยคำถามจำนวน 4 ข้อ ซึ่งจากผลการวิเคราะห์ปรากฏดังตารางที่ 4.6

ตารางที่ 4.6

ค่าเฉลี่ยเลขคณิตและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเกี่ยวกับปัญหาของนักเรียนทางด้านเศรษฐกิจ

ข้อ	ข้อความ	\bar{X}	S.D.	ระดับ ความคิดเห็น
1	ค่าใช้จ่ายที่ไม่เพียงพอ	1.79	0.95	เล็กน้อย
2	การต้องทำงานพิเศษ	1.45	0.85	ไม่เลย
3	การวางแผนใช้จ่ายเงิน	1.78	0.97	เล็กน้อย
4	การมีหนี้สิน	1.32	0.72	ไม่เลย
	รวม	1.58	0.64	เล็กน้อย

จากตารางที่ 4.6 ปัญหาในด้านเศรษฐกิจ พบว่า นักเรียนคิดว่าตนเองประสบปัญหามากที่สุด คือ ค่าใช้จ่ายที่ไม่เพียงพอ มีระดับความคิดเห็นเฉลี่ยเท่ากับ 1.79 รองลงมา คือ การวางแผนใช้จ่ายเงิน มีระดับความคิดเห็นเฉลี่ยเท่ากับ 1.78 และข้อที่นักเรียนคิดว่าตนเองประสบปัญหาน้อยที่สุดเรียงตามลำดับจากน้อยขึ้นไป ได้แก่ การมีหนี้สิน มีระดับความคิดเห็นเฉลี่ยเท่ากับ 1.32 และการต้องทำงานพิเศษ มีระดับความคิดเห็นเฉลี่ยเท่ากับ 1.45

จากแบบสอบถามเรื่องปัญหาของนักเรียนโดยสรุป พบว่า ในภาพรวมนักเรียนประสบกับปัญหาต่างๆ อยู่ในระดับเล็กน้อย โดยมีระดับความคิดเห็นเฉลี่ยเท่ากับ 1.77 และเมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามประสบกับปัญหามากที่สุดในด้านการศึกษา มีระดับความ

คิดเห็นเฉลี่ยเท่ากับ 2.17 และรองลงมา คือ ด้านร่างกายและอารมณ์ มีระดับความคิดเห็นเฉลี่ยเท่ากับ 2.00 และ ผู้ตอบแบบสอบถามประทับใจปัญหาน้อยที่สุดในด้านครอบครัวและสภาพแวดล้อม มีระดับความคิดเห็นเฉลี่ยเท่ากับ 1.53 รองลงมา คือ ด้านสังคม มีระดับความคิดเห็นเฉลี่ยเท่ากับ 1.56 และลำดับต่อมา คือ ด้านเศรษฐกิจ มีระดับความคิดเห็นเฉลี่ยเท่ากับ 1.77

4.2 ความสามารถของเยาวชนในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย

ในการประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรม

4.2.1 ความเชื่อ ความเห็น และความเข้าใจหลักพุทธธรรม

ในการวิเคราะห์ข้อมูลด้านความเชื่อ ความเห็นและความเข้าใจเกี่ยวกับหลักพุทธธรรม ผู้วิจัยได้แบ่งประเด็นในการวิเคราะห์หรือออกเป็น 3 ประเด็น ประกอบด้วย ความเชื่อเกี่ยวกับพระรัตนตรัย ความเห็นเกี่ยวกับหลักพุทธธรรม และความเข้าใจหลักพุทธธรรม ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

ผู้วิจัยได้กำหนดระดับการให้คะแนนตามแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) ของลิเคอร์ท (Likert's Scale) 5 ระดับ ดังนี้

ระดับ 5 หมายถึง ผู้ตอบเห็นด้วยมากที่สุด

ระดับ 4 หมายถึง ผู้ตอบเห็นด้วยมาก

ระดับ 3 หมายถึง ผู้ตอบค่อนข้างเห็นด้วย

ระดับ 2 หมายถึง ผู้ตอบเห็นด้วยเล็กน้อย

ระดับ 1 หมายถึง ผู้ตอบไม่เห็นด้วย

หลังจากการเก็บรวบรวมข้อมูลแล้ว ได้นำข้อมูลมาวิเคราะห์เพื่อหาค่าเฉลี่ยของข้อคำถามโดยใช้เกณฑ์ในการพิจารณาค่าเฉลี่ยของเบสท์ (John W. Best, 1970) ดังนี้

4.50 – 5.00 หมายถึง ผู้ตอบมีคะแนนความคิดเห็น เห็นด้วยมากที่สุด

3.50 – 4.49 หมายถึง ผู้ตอบมีคะแนนความคิดเห็น เห็นด้วยมาก

2.50 – 3.49 หมายถึง ผู้ตอบมีคะแนนความคิดเห็น ค่อนข้างเห็นด้วย

1.50 – 2.49 หมายถึง ผู้ตอบมีคะแนนความคิดเห็น เห็นด้วยเล็กน้อย

1.00 – 1.49 หมายถึง ผู้ตอบมีคะแนนความคิดเห็น ไม่เห็นด้วย

แสดงผลการวิเคราะห์ข้อมูลได้ดังต่อไปนี้

ตารางที่ 4.7
 ค่าเฉลี่ยเลขคณิตและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ด้านความเชื่อ ความเห็น
 และความเข้าใจเกี่ยวกับหลักพุทธธรรม

ข้อ	คำถาม	\bar{X}	S.D.	แปลผล
<u>ด้านความเชื่อเกี่ยวกับพระรัตนตรัย</u>				
1	เรื่องของพระพุทธเจ้าเป็นเรื่องจริงเพื่อให้คนทำดี	3.62	1.46	เห็นด้วยมาก
2	พระพุทธเจ้าตรัสรู้ธรรมด้วยพระองค์เอง	4.33	0.87	เห็นด้วยมาก
3	คุณเชื่อในหลักธรรมคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้า	4.31	0.88	เห็นด้วยมาก
4	พระสงฆ์เป็นเนื้อนาบุญของโลก	3.71	1.10	เห็นด้วยมาก
5	พระรัตนตรัยสามารถเป็นที่พึ่งและที่ยึดเหนี่ยวแก่คุณได้	4.23	1.23	เห็นด้วยมาก
รวม		4.04	0.66	เห็นด้วยมาก
<u>ด้านความเห็นเกี่ยวกับหลักพุทธธรรม</u>				
6	การเรียนรู้เกี่ยวกับพุทธศาสนาเป็นเรื่องจำเป็น	4.35	1.14	เห็นด้วยมาก
7	การปฏิบัติตามคำสอนของพุทธศาสนาจะทำให้ชีวิตก้าวหน้า	4.39	1.08	เห็นด้วยมาก
8	คำสอนของพุทธศาสนามีแต่เรื่องง่ายในการทำความเข้าใจและไม่ห่างไกลชีวิตของนักเรียน	4.16	1.01	เห็นด้วยมาก
9	นักเรียนศรัทธาและเห็นความจำเป็นในการทำบุญกับพระสงฆ์	4.56	0.97	เห็นด้วยมากที่สุด
10	มนุษย์จำเป็นต้องมีศาสนา	4.54	0.96	เห็นด้วยมากที่สุด
11	พุทธศาสนาไม่ทำให้คนงมงาย	4.50	0.94	เห็นด้วยมากที่สุด
12	นักเรียนนับถือพุทธศาสนาเพราะพุทธศาสนาเป็นเรื่องของความเชื่อและประเพณี	3.68	1.31	เห็นด้วยมาก
13	หลักคำสอนของพุทธศาสนาเหมาะในการนำมาใช้ในชีวิตรประจำวัน	4.10	1.38	เห็นด้วยมาก
14	หลักการของพุทธศาสนาสามารถพิสูจน์ได้	3.56	1.31	เห็นด้วยมาก
15	พุทธศาสนาสอนให้คนมองโลกในแง่ดีและไม่เห็นแก่ตัว	4.37	1.27	เห็นด้วยมาก
รวม		4.22	0.69	เห็นด้วยมาก

ตารางที่ 4.7 (ต่อ)
ค่าเฉลี่ยเลขคณิตและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานด้านความเชื่อ ความเห็น
และความเข้าใจเกี่ยวกับหลักพุทธธรรม

ข้อ	คำถาม	\bar{x}	S.D.	แปลผล
	<u>ด้านความเข้าใจหลักพุทธธรรม</u>			
16	ด้านความเข้าใจหลักพุทธธรรมทำได้ดี ทำซ้ำได้ซ้ำ	4.31	1.03	เห็นด้วยมาก
17	ทุกอย่างเป็นเหตุเป็นผลกัน ไม่มีสิ่งใดเกิดขึ้นลอย ๆ	4.33	0.94	เห็นด้วยมาก
18	การที่เราต้องประสบทุกข์ไม่ใช่เพราะพรหมลิขิต	3.07	1.30	ค่อนข้างเห็นด้วย
19	บุญและบาปเป็นสิ่งเดียวที่มนุษย์จะนำติดตัวไปได้ทุกภพทุกชาติ	3.55	1.27	เห็นด้วยมาก
20	ทุกสิ่งทุกอย่างล้วนเป็นทุกข์ เปลี่ยนแปลง และไม่มีตัวตน	3.32	1.32	ค่อนข้างเห็นด้วย
21	นรก-สวรรค์ มีอยู่จริง	3.47	1.38	ค่อนข้างเห็นด้วย
22	การรักษาศีลทำให้สังคมสงบสุข	4.03	1.20	เห็นด้วยมาก
23	การเวียนว่ายตายเกิดเป็นสิ่งที่จริง	3.76	1.22	เห็นด้วยมาก
24	นิพพานเป็นเพียงอุดมคติ มนุษย์ปัจจุบันไม่สามารถไปถึงได้	2.93	1.36	ค่อนข้างเห็นด้วย
25	การลดความโลภ ความโกรธ ความหลง จะทำให้เรามีความสุขขึ้น	4.34	1.02	เห็นด้วยมาก
26	การมีสมาธิจะทำให้ทำสิ่งต่าง ๆ ได้ดีขึ้น	4.56	0.73	เห็นด้วยมากที่สุด
27	เราสามารถเปลี่ยนแปลงชีวิตเราในชาตินี้ให้ดีขึ้นได้ด้วยตัวเอง	4.42	0.86	เห็นด้วยมาก
28	การมีสติในการทำสิ่งต่าง ๆ ทำให้เกิดปัญญา	4.22	1.14	เห็นด้วยมาก
29	เราทำบุญเพื่อที่จะได้ไปสวรรค์	2.85	1.32	ค่อนข้างเห็นด้วย
30	หลักธรรมของพุทธศาสนาไม่ยากและทันสมัยเหมาะกับปัจจุบัน	3.96	1.33	เห็นด้วยมาก
	รวม	3.81	0.45	เห็นด้วยมาก
	รวมทั้งฉบับ	3.98	0.46	เห็นด้วยมาก

จากตารางที่ 4.7 แสดงว่า ผู้ตอบแบบสอบถามมีระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับการสอนและการปลูกฝังพุทธธรรมแก่เยาวชนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กรุงเทพมหานคร ในด้านความเชื่อ ความเห็นและความเข้าใจเกี่ยวกับหลักพุทธธรรมดังนี้

ในภาพรวมเห็นด้วยมากเกี่ยวกับด้านความเชื่อ ความเห็นและความเข้าใจเกี่ยวกับหลักพุทธธรรม โดยมีระดับความคิดเห็นเฉลี่ยเท่ากับ 3.98 และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.46 และเมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามเห็นด้วยมากที่สุดในด้านความเห็นเกี่ยวกับหลักพุทธธรรม มีระดับความคิดเห็นเฉลี่ยเท่ากับ 4.22 รองลงมา คือ ด้านความเชื่อเกี่ยวกับพระรัตนตรัย มีระดับความคิดเห็นเฉลี่ยเท่ากับ 4.04 และลำดับสุดท้าย คือ ด้านความเข้าใจหลักพุทธธรรม มีระดับความคิดเห็นเฉลี่ยเท่ากับ 3.81 และเมื่อพิจารณารายละเอียดจำแนกในแต่ละด้านแสดงได้ดังต่อไปนี้

ด้านความเชื่อเกี่ยวกับพระรัตนตรัย พบว่า ข้อที่มีระดับความคิดเห็นมากที่สุดเรียงตามลำดับจากมากไปน้อย ได้แก่ พระพุทธเจ้าตรัสรู้ธรรมด้วยพระองค์เอง มีระดับความคิดเห็นเฉลี่ยเท่ากับ 4.33 และคุณเชื่อในหลักธรรมคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้า มีระดับความคิดเห็นเฉลี่ยเท่ากับ 4.31 และพระรัตนตรัยสามารถเป็นที่พึ่งและที่ยึดเหนี่ยวแก่คุณได้ มีระดับความคิดเห็นเฉลี่ยเท่ากับ 4.23 และข้อที่มีระดับความคิดเห็นน้อยที่สุดเรียงตามลำดับจากน้อยขึ้นไป ได้แก่ เรื่องของพระพุทธเจ้าเป็นเรื่องจริงเพื่อให้คนทำดี มีระดับความคิดเห็นเฉลี่ยเท่ากับ 3.62 และพระสงฆ์เป็นเนื้อนาบุญของโลก มีระดับความคิดเห็นเฉลี่ยเท่ากับ 3.71

ด้านความเห็นเกี่ยวกับหลักพุทธธรรม พบว่า ข้อที่มีระดับความคิดเห็นมากที่สุดเรียงตามลำดับจากมากไปน้อย ได้แก่ นักเรียนศรัทธาและเห็นความจำเป็นในการทำบุญกับพระสงฆ์ มีระดับความคิดเห็นเฉลี่ยเท่ากับ 4.56 มนุษย์จำเป็นต้องมีศาสนา มีระดับความคิดเห็นเฉลี่ยเท่ากับ 4.54 และพุทธศาสนาไม่ทำให้คนงมงาย มีระดับความคิดเห็นเฉลี่ยเท่ากับ 4.50 และข้อที่มีระดับความคิดเห็นน้อยที่สุดเรียงตามลำดับจากน้อยขึ้นไป ได้แก่ หลักการของพุทธศาสนาสามารถพิสูจน์ได้ มีระดับความคิดเห็นเฉลี่ยเท่ากับ 3.56 นักเรียนนับถือพุทธศาสนาเพราะพุทธศาสนาเป็นเรื่องของความเชื่อและประเพณี มีระดับความคิดเห็นเฉลี่ยเท่ากับ 3.68 และหลักคำสอนของพุทธศาสนาเหมาะในการนำมาใช้ในชีวิตประจำวัน มีระดับความคิดเห็นเฉลี่ยเท่ากับ 4.10

ด้านความเข้าใจหลักพุทธธรรม พบว่า ข้อที่มีระดับความคิดเห็นมากที่สุดเรียงตามลำดับจากมากไปน้อย ได้แก่ การมีสมาธิจะทำให้ทำสิ่งต่าง ๆ ได้ดีขึ้น มีระดับความคิดเห็นเฉลี่ยเท่ากับ 4.56 เราสามารถเปลี่ยนแปลงชีวิตเราในชาตินี้ให้ดีขึ้นได้ด้วยตัวเอง มีระดับความคิดเห็น

เฉลี่ยเท่ากับ 4.42 และการลดความโลภ ความโกรธ ความหลง จะทำให้เรามีความสุขขึ้น มีระดับความคิดเห็นเฉลี่ยเท่ากับ 4.34 และข้อที่มีระดับความคิดเห็นน้อยที่สุดเรียงตามลำดับจากน้อยขึ้นไป เราทำบุญเพื่อที่จะได้ไปสวรรค์ มีระดับความคิดเห็นเฉลี่ยเท่ากับ 2.85 นิพพานเป็นเพียงอุดมคติ มนุษย์ปัจจุบันไม่สามารถไปถึงได้ มีระดับความคิดเห็นเฉลี่ยเท่ากับ 2.93 และการที่เราต้องประสบทุกข์ไม่ใช่เพราะพรหมลิขิต มีระดับความคิดเห็นเฉลี่ยเท่ากับ 3.07

สรุปแล้วโดยภาพรวม ระดับความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถามในด้านความเชื่อ ความเห็นและความเข้าใจเกี่ยวกับหลักพุทธธรรมพบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามเห็นด้วยมากที่สุดในด้านความเห็นเกี่ยวกับหลักพุทธธรรม มีระดับความคิดเห็นเฉลี่ยเท่ากับ 4.22 รองลงมา คือ ด้านความเชื่อเกี่ยวกับพระรัตนตรัย มีระดับความคิดเห็นเฉลี่ยเท่ากับ 4.04 และลำดับสุดท้าย คือ ด้านความเข้าใจหลักพุทธธรรม มีระดับความคิดเห็นเฉลี่ยเท่ากับ 3.81 สะท้อนว่า นักเรียนมีความเชื่อในหลักพุทธธรรมและพระรัตนตรัย ตลอดจนมีความเข้าใจในหลักพุทธธรรมอยู่ในระดับ เห็นด้วยมาก

เมื่อพิจารณาจากแต่ละข้อความ พบว่า นักเรียนเห็นด้วยกับข้อความส่วนใหญ่ในหมวดนี้ แต่ที่น่าสนใจคือ ในหมวดของความเข้าใจเรื่องหลักพุทธธรรม พบว่า ระดับความคิดเห็นของหมวดนี้ต่ำกว่าหมวดอื่น คือต่ำกว่าในหมวดด้านความเชื่อเกี่ยวกับพระรัตนตรัยและ ด้านความเห็นเกี่ยวกับหลักพุทธธรรม แสดงให้เห็นว่า ความเข้าใจของนักเรียนยังน้อยอยู่ แต่สิ่งที่มีมากกว่าก็คือศรัทธา ซึ่งสันคลอนได้หากนักเรียนยังไม่เข้าใจพุทธศาสนาอย่างถูกต้อง และอาจส่งผลต่อการนำหลักพุทธธรรมไปประพฤติปฏิบัติ โดยเฉพาะในข้อความต่อไปนี้ ระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับค่อนข้างเห็นด้วยเท่านั้น ข้อความเหล่านี้ ได้แก่

- การที่เราต้องประสบทุกข์ไม่ใช่เพราะพรหมลิขิต
- ทุกสิ่งทุกอย่างล้วนเป็นทุกข์ เปลี่ยนแปลง และไม่มีตัวตน
- นรก-สวรรค์ มีอยู่จริง
- นิพพานเป็นเพียงอุดมคติ มนุษย์ปัจจุบันไม่สามารถไปถึงได้
- เราทำบุญเพื่อที่จะได้ไปสวรรค์

ระดับความคิดเห็นในข้อความเหล่านี้ที่ต่ำกว่าข้อความอื่น ๆ สะท้อนว่า เด็กนักเรียนยังไม่มั่นใจในความเชื่อเหล่านี้ว่าถูกต้องหรือไม่ ซึ่งไม่ใช่เรื่องที่ควรละเลย เพราะข้อความเหล่านี้เชื่อมโยงไปถึงคำสอนที่สำคัญของพุทธศาสนาทั้งสิ้น ไม่ว่าจะเป็นเรื่องกรรม ไตรลักษณ์ นรก สวรรค์ นิพพาน และเป้าหมายของชาวพุทธ หากนักเรียนยังเข้าใจเรื่องนี้ผิดพลาด ก็อาจถือได้ว่าการสอนและการปลูกฝังหลักพุทธธรรมล้มเหลว เพราะไม่สามารถทำให้ชาวพุทธเข้าใจถึงแก่นแท้ของพุทธศาสนาได้

4.2.2 ความสามารถด้านการนำหลักพุทธธรรมไปประยุกต์ใช้ในการแก้ปัญหาและดำเนินชีวิต

ในการวิเคราะห์ข้อมูลการนำหลักพุทธธรรมไปประยุกต์ใช้ในการแก้ปัญหาและดำเนินชีวิต ได้แบ่งการเนื้อหาเป็น 2 ตอน ดังนี้

1. การนำหลักธรรมไปประยุกต์ใช้ในการแก้ปัญหาและดำเนินชีวิตโดยใช้แบบสอบถามแบบเลือกตอบ
2. การนำหลักธรรมไปประยุกต์ใช้ในการแก้ปัญหาและดำเนินชีวิตโดยใช้แบบสอบถามแบบประมาณค่า (Rating Scale) และแบบสอบถามปลายเปิด

ซึ่งจากการวิเคราะห์ข้อมูลปรากฏผลดังต่อไปนี้

1. ผลการวิเคราะห์จำนวนและร้อยละเกี่ยวกับการสอนและการปลูกฝังพุทธธรรมแก่เยาวชนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กรุงเทพมหานคร ด้านการนำหลักธรรมไปประยุกต์ใช้ในการแก้ปัญหาและดำเนินชีวิตโดยใช้แบบสอบถามแบบเลือกตอบ ผลการวิเคราะห์ปรากฏดังตารางที่ 4.8

ตารางที่ 4.8

จำนวนและร้อยละเกี่ยวกับการสอนและการปลูกฝังพุทธธรรมแก่เยาวชนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ด้านการนำหลักธรรมไปประยุกต์ใช้ในการแก้ปัญหาและดำเนินชีวิต

คำถาม	จำนวน	ร้อยละ
1. นักเรียนคิดว่าจะมีความจำเป็นที่ต้องเรียนวิชาพุทธศาสนาหรือไม่		
จำเป็น	373	93.25
ไม่จำเป็น	27	6.75
รวม	400	100.00

ตารางที่ 4.8 (ต่อ)

จำนวนและร้อยละเกี่ยวกับการสอนและการปลูกฝังพุทธธรรมแก่เยาวชนระดับมัธยมศึกษา
ตอนปลาย ด้านการนำหลักธรรมไปประยุกต์ใช้ในการแก้ปัญหาและดำเนินชีวิต

คำถาม	จำนวน	ร้อยละ
2. นักเรียนคิดว่าเราจำเป็นต้องเรียนวิชาพุทธศาสนา เพราะ		
เพราะพุทธศาสนาเป็นรากฐานของวัฒนธรรม ประเพณี และเป็นศาสนาของบรรพบุรุษ	142	35.50
เพื่อนำหลักธรรมที่ได้เรียนไปใช้ในการดำเนินชีวิต	205	51.25
เพราะเป็นหลักสูตรที่ถูกต้องบังคับ	12	3.00
อื่น ๆ	12	3.00
ไม่แสดงความคิดเห็น	29	7.25
รวม	400	100.00
3. นักเรียนคิดว่าไม่จำเป็นต้องเรียนวิชาพุทธศาสนาเพราะ		
เพราะเป็นวิชาที่ไม่ได้ใช้ในการประกอบอาชีพ	6	1.50
เป็นวิชาที่ใช้ประโยชน์ไม่ได้	8	2.00
เป็นวิชาที่ไม่เหมาะกับยุคสมัยและน่าเบื่อ	8	2.00
อื่น ๆ	7	1.75
ไม่แสดงความคิดเห็น	371	92.75
รวม	400	100.00
4. หลักพุทธธรรมที่นักเรียนได้เรียนรู้จากวิชาพุทธศาสนาสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการแก้ปัญหาของนักเรียนได้มากน้อยเพียงใด		
มากที่สุด	61	15.25
มาก	172	43.00
ปานกลาง	139	34.75
น้อย	23	5.75
ไม่เลย	5	1.25
รวม	400	100.00

ตารางที่ 4.8 (ต่อ)

จำนวนและร้อยละเกี่ยวกับการสอนและการปลูกฝังพุทธธรรมแก่เยาวชนระดับมัธยมศึกษา
ตอนปลาย ด้านการนำหลักธรรมไปประยุกต์ใช้ในการแก้ปัญหาและดำเนินชีวิต

คำถาม	จำนวน	ร้อยละ
5. หลักพุทธธรรมที่นักเรียนได้เรียนรู้จากวิชาพุทธศาสนา มีประโยชน์ ในการพัฒนาตนเองได้มากน้อยเพียงใด		
มากที่สุด	65	16.25
มาก	174	43.50
ปานกลาง	139	34.75
น้อย	18	4.50
ไม่เลย	4	1.00
รวม	400	100.00
6. หลังจากได้ศึกษาหลักพุทธธรรมจากวิชาพุทธศาสนาแล้วนักเรียน ได้มีการเปลี่ยนแปลงตัวเองหรือไม่ อย่างไร		
เปลี่ยนแปลงมากที่สุด	40	10.00
เปลี่ยนแปลงมาก	80	20.00
เปลี่ยนแปลงปานกลาง	205	51.25
เปลี่ยนแปลงน้อย	68	17.00
ไม่เปลี่ยนแปลงเลย	7	1.75
รวม	400	100.00
7. นักเรียนรักษาศีลครบทั้ง 5 หรือไม่		
ครบ	24	6.00
ได้บ้างข้อ	345	86.25
คิดว่าไม่จำเป็นต้องรักษา	16	4.00
อื่น ๆ	15	3.75
รวม	400	100.00

ตารางที่ 4.8 (ต่อ)

จำนวนและร้อยละเกี่ยวกับการสอนและการปลูกฝังพุทธธรรมแก่เยาวชนระดับมัธยมศึกษา
ตอนปลาย ด้านการนำหลักธรรมไปประยุกต์ใช้ในการแก้ปัญหาและดำเนินชีวิต

คำถาม	จำนวน	ร้อยละ
8. ศิลปินใดที่นักเรียนละเมิดมากที่สุด		
ศิลปินที่ 1 ไม่ฆ่าสัตว์	131	32.75
ศิลปินที่ 2 ไม่ลักทรัพย์	9	2.25
ศิลปินที่ 3 ไม่ประพฤติผิดในกาม	14	3.50
ศิลปินที่ 4 ไม่พูดโกหก	228	57.00
ศิลปินที่ 5 ไม่ดื่มสุราและเสพสิ่งเสพติด	18	4.50
รวม	400	100.00
9. นักเรียนมองความทุกข์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในชีวิตนักเรียนอย่างไร		
ความทุกข์ต่าง ๆ เกิดจากคนอื่น ๆ กระทำต่อนักเรียน	74	18.50
ความทุกข์ต่าง ๆ เกิดจากกรรมเก่าบันดาลอย่างเดียว	48	12.00
ความทุกข์เกิดจากความโลภ ความโกรธ ความหลงของนักเรียน	245	61.25
อื่น ๆ	33	8.25
รวม	400	100.00
10. เมื่อมีความทุกข์เกิดขึ้นนักเรียนทำอย่างไร		
พิจารณาด้วยเหตุผลและค่อยๆแก้ปัญหาที่เป็นสาเหตุของความทุกข์	171	42.75
ปฏิบัติสมาธิ ทำบุญหรือสวดมนต์ไหว้พระ	29	7.25
ปรึกษาคนที่คุ้นไว้ใจ	107	26.75
หากิจกรรมอื่น ๆ ทำ เช่น เล่นกีฬา ดนตรี	76	19.00
เที่ยวเตร่ ปรชชชีวิต	9	2.25
อื่น ๆ	8	2.00
รวม	400	100.00

ตารางที่ 4.8 (ต่อ)

จำนวนและร้อยละเกี่ยวกับการสอนและการปลูกฝังพุทธธรรมแก่เยาวชนระดับมัธยมศึกษา
ตอนปลาย ด้านการนำหลักธรรมไปประยุกต์ใช้ในการแก้ปัญหาและดำเนินชีวิต

คำถาม	จำนวน	ร้อยละ
11. เมื่อประสบปัญหาต่าง ๆ นักเรียนคิดว่าหลักธรรมของพุทธศาสนาสามารถช่วยนักเรียนได้หรือไม่		
ช่วยแก้ปัญหาได้	194	48.50
ช่วยให้สบายใจ แต่ไม่ช่วยแก้ปัญหา	161	40.25
ช่วยอะไรไม่ได้	26	6.50
อื่น ๆ	19	4.75
รวม	400	100.00
12. เมื่อประสบกับสถานการณ์หรือบุคคลที่นักเรียนไม่ชอบหรือไม่พอใจ นักเรียนทำอย่างไร		
ตอบโต้ แสดงอารมณ์ไม่พอใจ หรือลงมือทำสิ่งที่นักเรียนเห็นว่าถูกต้องทันทีโดยไม่ต้องคิด	51	12.75
เก็บความไม่พอใจนั้นไว้แล้วค่อยตอบโต้หรือแสดงออกเมื่อมีโอกาส	97	24.25
พยายามควบคุมอารมณ์แล้วหาสาเหตุของความไม่พอใจและไม่ชอบนั้น แล้วจึงแก้ไข	197	49.25
ไม่ใส่ใจ และไม่แก้ไขอะไรทั้งสิ้น	46	11.50
อื่น ๆ	9	2.25
รวม	400	100.00

ตารางที่ 4.8 (ต่อ)

จำนวนและร้อยละเกี่ยวกับการสอนและการปลูกฝังพุทธธรรมแก่เยาวชนระดับมัธยมศึกษา
ตอนปลาย ด้านการนำหลักธรรมไปประยุกต์ใช้ในการแก้ปัญหาและดำเนินชีวิต

คำถาม	จำนวน	ร้อยละ
13. หลักพุทธธรรมที่นักเรียนได้เรียนรู้ให้ประโยชน์อะไรแก่นักเรียนมากที่สุด		
ช่วยให้เข้าใจชีวิตตามความเป็นจริงและนำไปใช้ได้	247	61.75
ทำให้นักเรียนได้เรียนรู้หลักธรรมของพุทธศาสนา ซึ่งเป็นศาสนาที่คนไทยส่วนใหญ่นับถือ	113	28.25
ช่วยให้นักเรียนได้เรียนจบตามหลักสูตร	32	8.00
อื่น ๆ	8	2.00
รวม	400	100.00
14. หลักพุทธธรรมที่นักเรียนได้เรียนรู้ เป็นประโยชน์ในการแก้ปัญหาทางด้านสุขภาพร่างกายของนักเรียนแค่ไหน		
มากที่สุด	42	10.50
มาก	84	21.00
ปานกลาง	180	45.00
น้อย	71	17.75
ไม่เลย	22	5.50
อื่น ๆ	1	0.25
รวม	400	100.00

ตารางที่ 4.8 (ต่อ)

จำนวนและร้อยละเกี่ยวกับการสอนและการปลูกฝังพุทธธรรมแก่เยาวชนระดับมัธยมศึกษา
ตอนปลาย ด้านการนำหลักธรรมไปประยุกต์ใช้ในการแก้ปัญหาและดำเนินชีวิต

คำถาม	จำนวน	ร้อยละ
15. หลักพุทธธรรมที่นักเรียนได้เรียนรู้ เป็นประโยชน์ในการแก้ปัญหา ทางด้านสุขภาพจิตของนักเรียนแค่ไหน		
มากที่สุด	68	17.00
มาก	149	37.25
ปานกลาง	158	39.50
น้อย	17	4.25
ไม่เลย	8	2.00
รวม	400	100.00
16. หลักพุทธธรรมที่นักเรียนได้เรียนรู้ เป็นประโยชน์ในการแก้ปัญหา ทางด้านอารมณ์ของนักเรียนแค่ไหน		
มากที่สุด	52	13.00
มาก	155	38.75
ปานกลาง	154	38.50
น้อย	31	7.75
ไม่เลย	6	1.50
อื่นๆ	2	0.50
รวม	400	100.00

จากตารางที่ 4.8 ซึ่งเป็นการสำรวจด้านการนำหลักธรรมไปประยุกต์ใช้ในการแก้ปัญหา
และดำเนินชีวิต พบว่า โดยส่วนใหญ่ นักเรียนคิดว่ามีความจำเป็นที่ต้องเรียนวิชาพุทธศาสนา คิด
เป็นร้อยละ 93.25 และว่าจำเป็นต้องเรียนวิชาพุทธศาสนาเพื่อนำหลักธรรมที่ได้เรียนไปใช้ในการ
ดำเนินชีวิต คิดเป็นร้อยละ 51.25 และรองลงมา มีความคิดเห็นว่าเป็นต้องเรียนวิชาพุทธศาสนา
เพราะพุทธศาสนาเป็นรากฐานของวัฒนธรรม ประเพณี และเป็นศาสนาของบรรพบุรุษ คิดเป็นร้อยละ

35.50 นักเรียนโดยส่วนใหญ่ไม่แสดงความคิดเห็นในประเด็นเกี่ยวกับการไม่จำเป็นต้องเรียนวิชาพุทธศาสนา คิดเป็นร้อยละ 92.75

หลักพุทธธรรมที่นักเรียนได้เรียนรู้จากวิชาพุทธศาสนาสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการแก้ปัญหาของนักเรียนได้มาก คิดเป็นร้อยละ 43.00 หลักพุทธธรรมที่นักเรียนได้เรียนรู้จากวิชาพุทธศาสนา มีประโยชน์ในการพัฒนาตนเองได้มาก คิดเป็นร้อยละ 43.50

หลังจากได้ศึกษาหลักพุทธธรรมจากวิชาพุทธศาสนาแล้ว นักเรียนได้มีการเปลี่ยนแปลงตัวเองในระดับปานกลาง คิดเป็นร้อยละ 51.25 โดยส่วนใหญ่ นักเรียนรักวิชาศีล 5 ได้บางข้อ คิดเป็นร้อยละ 86.25 ศีลข้อที่นักเรียนละเมิดมากที่สุด คือ ศีลข้อที่ 4 ไม่พูดโกหก คิดเป็นร้อยละ 57.00 รองลงมา คือ ศีลข้อที่ 1 ไม่ฆ่าสัตว์ คิดเป็นร้อยละ 32.75

นักเรียนมองความทุกข์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในชีวิต คือ ความทุกข์เกิดจากความโลภ ความโกรธ ความหลงของนักเรียน คิดเป็นร้อยละ 61.25 รองลงมา คือ ความทุกข์ต่างๆเกิดจากคนอื่น ๆ กระทำต่อนักเรียน คิดเป็นร้อยละ 18.50 ในด้านการแก้ปัญหา นั้น เมื่อมีความทุกข์เกิดขึ้นนักเรียนโดยส่วนใหญ่พิจารณาด้วยเหตุผลและค่อย ๆ แก้ปัญหาที่เป็นสาเหตุของความทุกข์นั้น คิดเป็นร้อยละ 42.75 รองลงมา คือ ปรีกษาคนที่ไว้ใจ คิดเป็นร้อยละ 26.75

เมื่อประสบปัญหาต่าง ๆ นักเรียนคิดว่าหลักธรรมของพุทธศาสนาสามารถช่วยนักเรียนแก้ปัญหาได้ คิดเป็นร้อยละ 48.50 รองลงมาคือ ช่วยให้สบายใจ แต่ไม่ช่วยแก้ปัญหา คิดเป็นร้อยละ 40.25 เมื่อประสบกับสถานการณ์หรือบุคคลที่นักเรียนไม่ชอบ นักเรียนโดยส่วนใหญ่พยายามควบคุมอารมณ์แล้วหาสาเหตุของความไม่พอใจและไม่ชอบนั้น แล้วจึงแก้ไข คิดเป็นร้อยละ 49.25

นักเรียนเห็นว่าหลักพุทธธรรมที่นักเรียนได้เรียนรู้ให้ประโยชน์ในการช่วยให้เข้าใจชีวิตตามความเป็นจริงและนำไปใช้ได้ คิดเป็นร้อยละ 61.75 รองลงมา คือ ทำให้นักเรียนได้เรียนรู้หลักธรรมของพุทธศาสนา ซึ่งเป็นศาสนาที่คนไทยส่วนใหญ่นับถือ คิดเป็นร้อยละ 28.25

ส่วนใหญ่หลักพุทธธรรมที่นักเรียนได้เรียนรู้ เป็นประโยชน์ในการแก้ปัญหาทางด้านต่างๆ ดังนี้

นักเรียนส่วนใหญ่เห็นว่า หลักพุทธธรรมช่วยแก้ปัญหาทางด้านด้านสุขภาพร่างกายของนักเรียนในระดับปานกลาง คิดเป็นร้อยละ 45.00

นักเรียนส่วนใหญ่เห็นว่า หลักพุทธธรรมที่นักเรียนได้เรียนรู้เป็นประโยชน์ในการแก้ปัญหาทางด้านสุขภาพจิตของนักเรียนในระดับปานกลาง คิดเป็นร้อยละ 39.50

นักเรียนส่วนใหญ่เห็นว่า หลักพุทธธรรมที่นักเรียนได้เรียนรู้ เป็นประโยชน์ในการแก้ปัญหาทางด้านอารมณ์ของนักเรียนในระดับมาก คิดเป็นร้อยละ 38.75

นักเรียนส่วนใหญ่เห็นว่า หลักพุทธธรรมที่นักเรียนได้เรียนรู้ เป็นประโยชน์ในการแก้ปัญหาทางการศึกษาของนักเรียนในระดับปานกลาง คิดเป็นร้อยละ 44.25

นักเรียนส่วนใหญ่เห็นว่า หลักพุทธธรรมที่นักเรียนได้เรียนรู้ เป็นประโยชน์ในการแก้ปัญหาทางด้านครอบครัวและสภาพแวดล้อมของนักเรียนในระดับปานกลาง คิดเป็นร้อยละ 41.75

นักเรียนส่วนใหญ่เห็นว่า หลักพุทธธรรมที่นักเรียนได้เรียนรู้ เป็นประโยชน์ในการแก้ปัญหาทางด้านสังคมของนักเรียนในระดับปานกลาง คิดเป็นร้อยละ 39.00

นักเรียนส่วนใหญ่เห็นว่า หลักพุทธธรรมที่นักเรียนได้เรียนรู้ เป็นประโยชน์ในการแก้ปัญหาทางด้านเศรษฐกิจของนักเรียนในระดับปานกลาง คิดเป็นร้อยละ 43.50

2. ผลการวิเคราะห์ความคิดเห็นเกี่ยวกับการสอนและการปลูกฝังพุทธธรรมแก่เยาวชนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กรุงเทพมหานคร ด้านการนำหลักธรรมไปประยุกต์ใช้ในการแก้ปัญหาและดำเนินชีวิตโดยใช้แบบสอบถามแบบประมาณค่า (Rating Scale) และแบบสอบถามปลายเปิด ซึ่งในส่วนของแบบสอบถามแบบประมาณค่า (Rating Scale) ได้แบ่งประเด็นในการวิเคราะห์ออกเป็น 8 ประเด็น โดยใช้เกณฑ์ในการตั้งคำถามคือ มรรคมงคล 8 ซึ่งประกอบด้วย ด้านความเข้าใจ ด้านความคิดชอบ ด้านวาจา ด้านการกระทำ ด้านการทำหน้าที่ ด้านความพากเพียร ด้านความระลึกชอบ และด้านการตั้งจิตมั่น โดยผู้วิจัยได้กำหนดระดับการให้คะแนนตามแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) ของลิเคอร์ท (Likert's Scale) 5 ระดับ ดังนี้

- ระดับ 5 หมายถึง ผู้ตอบเห็นด้วยกับข้อความว่า จริงที่สุด
- ระดับ 4 หมายถึง ผู้ตอบเห็นด้วยกับข้อความว่า จริง
- ระดับ 3 หมายถึง ผู้ตอบเห็นด้วยกับข้อความว่า ค่อนข้างจริง
- ระดับ 2 หมายถึง ผู้ตอบเห็นด้วยกับข้อความว่า จริงเล็กน้อย
- ระดับ 1 หมายถึง ผู้ตอบเห็นด้วยกับข้อความว่า ไม่จริง

หลังจากการเก็บรวบรวมข้อมูลแล้ว ได้นำข้อมูลมาวิเคราะห์เพื่อหาค่าเฉลี่ยของข้อ
คำถามโดยใช้เกณฑ์ในการพิจารณาค่าเฉลี่ยของเบสท์ (John W. Best) ดังนี้

- 4.50 – 5.00 หมายถึง ผู้ตอบมีคะแนนความคิดเห็น จริงที่สุด
- 3.50 – 4.49 หมายถึง ผู้ตอบมีคะแนนความคิดเห็น จริง
- 2.50 – 3.49 หมายถึง ผู้ตอบมีคะแนนความคิดเห็น ค่อนข้างจริง
- 1.50 – 2.49 หมายถึง ผู้ตอบมีคะแนนความคิดเห็น จริงเล็กน้อย
- 1.00 – 1.49 หมายถึง ผู้ตอบมีคะแนนความคิดเห็น ไม่จริง

ซึ่งผลการวิเคราะห์ปรากฏดังตารางที่ 4.9

สำนักหอสมุด

ตารางที่ 4.9

ค่าเฉลี่ยเลขคณิตและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานด้านการนำหลักพุทธธรรม
ไปประยุกต์ใช้ในการแก้ปัญหาและดำเนินชีวิต

ข้อ	คำถาม	\bar{X}	S.D.	แปลผล
	<u>ด้านความเข้าใจ</u>			
1	ความทุกข์เกิดจากความโลภ ความโกรธ ความหลงของนักเรียน	4.14	0.91	จริง
2	นักเรียนพยายามขัดเกลาคความโกรธให้น้อยลง	3.89	0.92	จริง
3	นักเรียนพยายามละความอยากในสิ่งของที่ไม่จำเป็น	3.77	1.00	จริง
4	นักเรียนพยายามไม่หลงไปตามสิ่งที่นักเรียนเห็นว่าไม่ดี แม้จะเป็นสิ่งที่คนอื่นชอบทำก็ตาม	3.98	0.91	จริง
5	นักเรียนรู้ว่าทุกสิ่งต้องเปลี่ยนแปลง และไม่สามารถบังคับบัญชาได้	3.86	1.03	จริง
	รวม	3.93	0.68	จริง
	<u>ด้านความคิดชอบ</u>			
6	นักเรียนไม่โลภอยากได้ของคนอื่น	3.85	1.01	จริง
7	หากนักเรียนหรือคนใกล้ชิดโดนทำร้ายนักเรียนต้องตอบโต้	3.40	1.12	ค่อนข้างจริง
8	นักเรียนรู้สึกยินดีกับความสำเร็จของคนอื่น	3.99	0.89	จริง
9	นักเรียนไม่ยอมทำผิด แม้ไม่มีคนอื่นรู้เห็น	2.70	1.21	ค่อนข้างจริง
10	นักเรียนรู้สึกเห็นอกเห็นใจเมื่อผู้อื่นมีทุกข์	3.77	1.13	จริง
	รวม	3.54	0.52	จริง
	<u>ด้านวาจา</u>			
11	นักเรียนจะไม่พูดโกหก แม้การพูดนั้นจะทำให้นักเรียนได้รับประโยชน์	3.15	1.08	ค่อนข้างจริง
12	นักเรียนพยายามไม่พูดคำหยาบ	3.27	1.15	ค่อนข้างจริง
13	นักเรียนไม่ยุยงให้คนอื่นแตกความสามัคคีกันหรือใส่ร้าย	3.89	1.07	จริง
	รวม	3.44	0.81	ค่อนข้างจริง

ตารางที่ 4.9 (ต่อ)

ค่าเฉลี่ยเลขคณิตและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานด้านการนำหลักพุทธธรรม
ไปประยุกต์ใช้ในการแก้ปัญหาและดำเนินชีวิต

ข้อ	คำถาม	\bar{X}	S.D.	แปลผล
	<u>ด้านการกระทำ</u>			
14	นักเรียนจะไม่ดื่มสุราหรือใช้สิ่งเสพติด แม้เพื่อน ๆ จะชักชวนหรือดูถูกก็ตาม	4.05	1.15	จริง
15	นักเรียนไม่เล่นการพนัน	4.18	1.12	จริง
	รวม	4.12	0.99	จริง
	<u>ด้านการทำหน้าที่</u>			
16	หากนักเรียนต้องทำงาน นักเรียนจะทำงานที่สุจริต	4.53	0.81	จริงที่สุด
17	นักเรียนจะไม่ทำงานที่ผิดกฎหมาย หรืองานที่สังคมไม่ยอมรับ แม้จะได้เงินจำนวนมาก	4.47	0.83	จริง
18	นักเรียนรับผิดชอบในหน้าที่ของตนเอง คือการเรียนอย่างดี	4.20	0.85	จริง
19	นักเรียนจะไม่ทุจริตในการสอบแม้จะมีโอกาส	3.58	1.11	จริง
20	นักเรียนขยันหมั่นเพียรในการเรียน	3.68	1.01	จริง
	รวม	4.09	0.63	จริง
	<u>ด้านความ پاکเพียร</u>			
21	นักเรียนจะพยายามในการศึกษาเล่าเรียนโดยไม่ย่อท้อ	3.99	0.97	จริง
22	นักเรียนพยายามจะทำความดีอยู่เสมอเท่าที่มีโอกาส	4.10	0.85	จริง
23	นักเรียนพยายามทำบุญ ทำทานในพุทธศาสนาเสมอ	3.95	0.94	จริง
24	นักเรียนพยายามฝึกสมาธิและฝึกสติ	3.60	1.04	จริง
25	นักเรียนพยายามรักษาศีลอยู่เสมอ	3.48	1.04	ค่อนข้างจริง
	รวม	3.82	0.73	จริง

ตารางที่ 4.9 (ต่อ)

ค่าเฉลี่ยเลขคณิตและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานด้านการนำหลักพุทธธรรม
ไปประยุกต์ใช้ในการแก้ปัญหาและดำเนินชีวิต

ข้อ	ข้อความ	\bar{X}	S.D.	แปลผล
<u>ด้านความระลึกชอบ</u>				
26	นักเรียนมีพระรัตนตรัยเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจ	3.73	1.07	จริง
27	นักเรียนมีสติและคิดอย่างรอบคอบก่อนกระทำการต่าง ๆ	3.71	1.06	จริง
28	นักเรียนพยายามระลึกว่าร่างกายนี้บังคับบัญชาไม่ได้	3.37	1.22	ค่อนข้างจริง
29	นักเรียนพยายามระลึกว่าร่างกายไม่ได้สวยงาม	3.51	1.17	จริง
30	นักเรียนพยายามระลึกว่าร่างกายนี้มีการเปลี่ยนแปลงเป็นเรื่องปกติ	3.82	1.01	จริง
รวม		3.63	0.80	จริง
<u>ด้านการตั้งจิตมั่น</u>				
31	นักเรียนสามารถควบคุมตัวเองได้ เมื่อต้องประสบกับเหตุการณ์ที่นักเรียนไม่ชอบ	3.78	1.04	จริง
32	นักเรียนฝึกสมาธิ	3.49	1.11	ค่อนข้างจริง
33	นักเรียนพยายามแผ่ความปรารถนาดีไปยังผู้อื่นอย่างสม่ำเสมอและหลีกเลี่ยงการทะเลาะกับคนอื่น	3.72	1.04	จริง
34	นักเรียนพยายามทำใจให้สงบ เมื่อประสบกับปัญหา	3.72	1.00	จริง
35	นักเรียนสวดมนต์ไหว้พระเป็นประจำ	3.47	1.21	ค่อนข้างจริง
รวม		3.63	0.78	จริง
รวมทั้งฉบับ		3.76	0.49	จริง

จากตารางที่ 4.9 ผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการสอนและการปลูกฝังพุทธธรรมแก่เยาวชนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กรุงเทพมหานคร ด้านการนำหลักพุทธธรรมไปประยุกต์ใช้ในการแก้ปัญหา

และดำเนินชีวิต โดยภาพรวมมีความเห็นว่าข้อความต่างๆ เป็นจริง โดยมีระดับความคิดเห็นเฉลี่ยเท่ากับ 3.76 ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.49

เมื่อพิจารณารายด้านทั้ง 8 ด้าน พบว่า ในทุกด้านนักเรียนเห็นว่าข้อความต่างๆ ในแบบสอบถามเป็นจริง ยกเว้นด้านวาจาที่เห็นด้วยว่าข้อความนั้นค่อนข้างเป็นความจริง และด้านที่มีระดับความคิดเห็นว่าเป็นจริงมากที่สุดเรียงตามลำดับจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ด้านการกระทำ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.12 ด้านการทำหน้าที่ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.09 ด้านความความเข้าใจ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.93 ด้านความพากเพียร มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.82 ด้านความระลึกชอบ และด้านการตั้งใจมั่น มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.63 ด้านความคิดชอบ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.54 และด้านวาจา มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.44 และเมื่อพิจารณารายละเอียดจำแนกในแต่ละด้าน แสดงได้ดังต่อไปนี้

ด้านความเข้าใจ พบว่า ข้อที่มีระดับความคิดเห็นว่าเป็นจริงมากที่สุดเรียงตามลำดับจากมากลงมา ได้แก่ ความทุกข์เกิดจากความโลภ ความโกรธ ความหลงของนักเรียน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.14 นักเรียนพยายามไม่หลงไปตามสิ่งที่นักเรียนเห็นว่าไม่ดี แม้จะเป็นสิ่งที่คนอื่นชอบทำก็ตาม มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.98 และนักเรียนพยายามขัดเกลาความโกรธให้น้อยลง มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.89 และข้อที่มีระดับความคิดเห็นว่าเป็นจริงน้อยที่สุดเรียงตามลำดับจากน้อยขึ้นไป ได้แก่ นักเรียนพยายามละความอยากในสิ่งของที่ไม่จำเป็น มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.77 และนักเรียนรู้ว่าทุกสิ่งต้องเปลี่ยนแปลง และไม่สามารถบังคับบัญชาได้ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.86

ด้านความคิดชอบ พบว่า ข้อที่มีระดับความคิดเห็นว่าเป็นจริงมากที่สุดเรียงตามลำดับจากมากลงมา ได้แก่ นักเรียนรู้สึกยินดีกับความสำเร็จของคนอื่น มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.99 นักเรียนไม่โลภอยากได้ของคนอื่น มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.85 และนักเรียนรู้สึกเห็นอกเห็นใจเมื่อผู้อื่นมีทุกข์ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.77 และข้อที่มีระดับความคิดเห็นว่าเป็นจริงน้อยที่สุดเรียงตามลำดับจากน้อยขึ้นไป ได้แก่ นักเรียนไม่ยอมทำผิด แม้ไม่มีคนอื่นรู้เห็น มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.70 และหากนักเรียนหรือคนใกล้ชิดโดนทำร้ายนักเรียนต้องตอบโต้ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.40

ด้านวาจา พบว่า ข้อที่มีระดับความคิดเห็นว่าเป็นจริงมากที่สุดเรียงตามลำดับจากมากลงมา ได้แก่ นักเรียนไม่ยุยงให้คนอื่นแตกความสามัคคีกันหรือใส่ร้าย มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.89 นักเรียนพยายามไม่พูดคำหยาบ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.27 และนักเรียนจะไม่พูดโกหก แม้การพูดนั้นจะทำให้ให้นักเรียนได้รับประโยชน์ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.15

ด้านการกระทำ พบว่า ข้อที่มีระดับความคิดเห็นว่าเป็นจริงมากที่สุดเรียงตามลำดับจากมากลงมา ได้แก่ นักเรียนไม่เล่นการพนัน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.18 และนักเรียนจะไม่ดื่มสุราหรือใช้สิ่งเสพติด แม้เพื่อน ๆ จะชักชวนหรือดูถูกก็ตาม มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.05

ด้านการทำหน้าที่ พบว่า ข้อที่มีระดับความคิดเห็นว่าเป็นจริงมากที่สุดเรียงตามลำดับจากมากลงมา ได้แก่ หากนักเรียนต้องทำงาน นักเรียนจะทำงานที่สุจริต มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.53 นักเรียนจะไม่ทำงานที่ผิดกฎหมาย หรืองานที่สังคมไม่ยอมรับ แม้จะได้เงินจำนวนมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.47 และนักเรียนรับผิดชอบในหน้าที่ของตนเอง คือการเรียนอย่างดี มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.20 และข้อที่มีระดับความคิดเห็นว่าเป็นจริงน้อยที่สุดเรียงตามลำดับจากน้อยขึ้นไป ได้แก่ นักเรียนจะไม่ทุจริตในการสอบแม้จะมีโอกาสมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.58 นักเรียนขยันหมั่นเพียรในการเรียนมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.68

ด้านความพากเพียร พบว่า ข้อที่มีระดับความคิดเห็นว่าเป็นจริงมากที่สุดเรียงตามลำดับจากมากลงมา ได้แก่ นักเรียนพยายามจะทำความดีอยู่เสมอเท่าที่มีโอกาส มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.10 นักเรียนจะพยายามในการศึกษาเล่าเรียนโดยไม่ย่อท้อ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.99 และนักเรียนพยายามทำบุญ ทำทานในพุทธศาสนาเสมอ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.95 และข้อที่มีระดับความคิดเห็นว่าเป็นจริงน้อยที่สุดเรียงตามลำดับจากน้อยขึ้นไป ได้แก่ นักเรียนพยายามรักษาศีลอยู่เสมอ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.48 นักเรียนพยายามฝึกสมาธิและฝึกสติ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.60

ด้านความระลึกชอบ พบว่า ข้อที่มีระดับความคิดเห็นว่าเป็นจริงมากที่สุดเรียงตามลำดับจากมากลงมา ได้แก่ นักเรียนพยายามระลึกว่าร่างกายนี้มีการเปลี่ยนแปลงเป็นเรื่องปกติ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.82 นักเรียนมีพระรัตนตรัยเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.73 และนักเรียนมีสติและคิดอย่างรอบคอบก่อนกระทำสิ่งต่าง ๆ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.71 และข้อที่มีระดับความคิดเห็นว่าเป็นจริงน้อยที่สุดเรียงตามลำดับจากน้อยขึ้นไป ได้แก่ นักเรียนพยายามระลึกว่าร่างกายนี้บังคับบัญชาไม่ได้ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.37 นักเรียนพยายามระลึกว่าร่างกายไม่ได้สวยงาม มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.51

ด้านการตั้งจิตมั่น พบว่า ข้อที่มีระดับความคิดเห็นว่าเป็นจริงมากที่สุดเรียงตามลำดับจากมากลงมา ได้แก่ นักเรียนสามารถควบคุมตัวเองได้ เมื่อต้องประสบกับเหตุการณ์ที่นักเรียนไม่ชอบ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.78 นักเรียนพยายามแผ่ความปรารถนาดีไปยังผู้อื่นอย่างสม่ำเสมอและหลีกเลี่ยงการทะเลาะกับคนอื่นและนักเรียนพยายามทำใจให้สงบ เมื่อประสบกับปัญหา มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.72 และข้อที่มีระดับความคิดเห็นว่าเป็นจริงน้อยที่สุดเรียงตามลำดับจากน้อยขึ้นไป ได้แก่ นักเรียนสวดมนต์ไหว้พระเป็นประจำมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.47 และนักเรียนฝึกสมาธิ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.49

จากการแสดงความคิดเห็นเพิ่มเติมจากแบบสอบถามปลายเปิด ซึ่งผู้วิจัยได้แบ่งการ คำถามออกเป็น 2 ข้อ และสรุปข้อมูลได้ 2 ประเด็นดังนี้ ดังนี้

ประเด็นที่ 1 จากผลการวิเคราะห์ข้อมูล พบว่า นักเรียนมีการประยุกต์หลักพุทธธรรมที่ ได้เรียนรู้ในวิชาพุทธศาสนาไปใช้ในการแก้ปัญหาที่นักเรียนประสบ โดยผู้ตอบแบบสอบถามได้ แสดงทัศนคติในการนำหลักพุทธธรรมมาใช้ในการแก้ปัญหาและประยุกต์ใช้ คือ การแก้ปัญหาด้วยการรักษาศีล การฝึกสติและสมาธิ การใช้หลักอริยสัจ 4 และอิทธิบาท 4 ในดำเนินชีวิต โดยจำแนก แนวทางในการนำหลักธรรมไปใช้ในการแก้ปัญหาได้ดังนี้

การแก้ปัญหาด้วยการรักษาศีล โดยส่วนใหญ่ นักเรียนได้แสดงความคิดเห็นออกมาเป็น ประเด็นที่หลากหลาย ได้แก่ การไม่ฆ่าสัตว์ การละเลิกจากอบายมุข การไม่ทะเลาะกับผู้อื่นคือการ มีวาจาสุภาพและไม่พูดโกหก พอใจในสิ่งที่ตนเองมีและไม่ขโมยของผู้อื่นมาเป็นของตน ก็จะไม่ทำ ให้เกิดปัญหารุนแรงที่เกิดขึ้นทั้งต่อตนเองและผู้อื่น

การแก้ปัญหาด้วยการฝึกสติและสมาธิ โดยส่วนใหญ่ นำวิธีการฝึกสติและสมาธิเข้ามา ช่วยในการเรียน โดยต่างมีความเห็นว่าการนั่งสมาธิจะทำให้มีจิตใจสงบและมีสมาธิในการอ่าน หนังสือ ช่วยลดความเครียด ทำให้อ่านหนังสือและท่องจำได้ง่ายและรวดเร็ว

การแก้ปัญหาโดยใช้หลักอริยสัจ 4 ด้วยการรู้จักวิธีการวิเคราะห์ปัญหาที่เกิดขึ้น พยายามหาสาเหตุของปัญหาอย่างมีเหตุผล และหาแนวทางในการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น ได้แก่ การแก้ปัญหาเกี่ยวกับการทะเลาะวิวาทด้วยการสงบนิ่ง ระวังความโกรธและควบคุมอารมณ์ใน การแก้ปัญหาอย่างมีสติ เมื่อมีปัญหาเรื่องการเรียนรู้ได้นำการฝึกสมาธิมาช่วยในการฝึกจิตเพื่อให้ สามารถอ่านหนังสือได้เข้าใจมากยิ่งขึ้น และช่วยให้รู้จักวางแผนในการทำงานและการเรียนได้ อย่างเป็นระบบ

การแก้ปัญหาโดยใช้หลักอิทธิบาท 4 ด้วยการมีความขยัน อดทน และอดุสาหะใน การศึกษาเล่าเรียน มีความรักในการเรียน มีความขยันในการศึกษาค้นคว้า มีความตั้งใจในการ อ่านหนังสือทำการบ้าน และรู้จักทบทวนบทเรียนอย่างสม่ำเสมอ

ประเด็นที่ 2 จากผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับการประยุกต์หลักธรรมที่ได้เรียนรู้ในวิชา พุทธศาสนาไปใช้ดำเนินชีวิต พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามได้มีการนำหลักพุทธธรรมไปใช้ในการ ดำเนินชีวิต โดยมีประเด็นหลักที่ผู้ตอบแบบสอบถามได้แสดงความคิดเห็น ประกอบด้วย การ ประพฤติตามหลักอิทธิบาท 4 การปฏิบัติตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง การรักษาศีล การฝึกสติ และสมาธิ และมีการแสดงความคิดเห็นที่มีความหลากหลาย โดยส่วนใหญ่เน้นเรื่องการเรียนรู้ ความ พอเพียงไม่เอาเปรียบของ ๆ คนอื่น รู้จักใช้จ่ายเงินอย่างประหยัดด้วยการพิจารณาก่อนว่าสิ่งใด

สำคัญและจำเป็นมากน้อยเพียงใดก่อนการตัดสินใจในการใช้จ่าย และการนำการฝึกสมาธิมาใช้ ในการควบคุมอารมณ์และสติ และช่วยในการพัฒนาการเรียน

เมื่อพิจารณาในประเด็นทั่วไป ผู้ตอบแบบสอบถามได้แสดงความคิดเห็นเพิ่มเติม ได้แก่ เมื่อมีปัญหาเกี่ยวกับการเรียน ให้ลองพยายามทำด้วยตนเองก่อนและถ้าทำไม่ได้จึงถามครูหรือเพื่อน รู้จักการควบคุมอารมณ์ไม่ให้โกรธง่าย และนำศีล 5 มาเป็นหลักในการดำเนินชีวิต มีความเคารพ รู้จักทำบุญใส่บาตร มีน้ำใจและเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ มีความขยันหมั่นเพียร ช่วยเหลือพ่อแม่ เลือกกระทำในสิ่งที่ถูกต้อง หลีกเลี่ยงอบายมุข ยอมรับฟังคำอบรมสั่งสอนจากผู้รู้และครูอาจารย์ และรู้จักวางตัวให้เหมาะสมเมื่อต้องทำงานร่วมกับผู้อื่น

จากที่กล่าวมาจะเห็นว่า นักเรียนโดยส่วนใหญ่เห็นความสำคัญของการเรียนการสอน วิชาพุทธศาสนา เพื่อนำหลักธรรมที่ได้เรียนไปใช้ในการดำเนินชีวิตมากที่สุด และมีการนำไปใช้ในการเปลี่ยนแปลงตัวเองในระดับปานกลาง และนักเรียนส่วนใหญ่มีการนำหลักพุทธธรรมไปแก้ปัญหาในด้านต่าง ๆ ได้แก่ ด้านสุขภาพร่างกาย ด้านสุขภาพจิต ด้านการศึกษา ปัญหาด้านครอบครัวและสภาพแวดล้อม ปัญหาด้านเศรษฐกิจและปัญหาด้านสังคมของนักเรียนในระดับปานกลาง โดยมีปัญหาด้านอารมณ์ที่นักเรียนส่วนใหญ่ตอบว่ามีการนำหลักพุทธธรรมไปแก้ปัญหาในระดับมาก แสดงว่านักเรียนส่วนใหญ่มีการนำหลักพุทธธรรมไปประยุกต์ใช้ในการจัดการกับอารมณ์ของตนเองและเห็นว่าหลักพุทธธรรมสามารถนำไปใช้แก้ปัญหาได้จริงในชีวิตประจำวัน

เมื่อพิจารณารายด้านทั้ง 8 ด้าน พบว่า ในทุกด้านนักเรียนเห็นว่าข้อความต่าง ๆ ในแบบสอบถามเป็นจริง ยกเว้น ด้านวาจาที่เห็นด้วยว่าข้อความนั้นค่อนข้างเป็นความจริง ซึ่งสอดคล้องกับที่ว่านักเรียนมีการทำผิดศีลข้อ 4 มากที่สุด และด้านที่มีระดับความเห็นว่าเป็นจริงมากที่สุดเรียงตามลำดับจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ด้านการกระทำ ด้านการทำหน้าที่ ด้านความความเข้าใจ ด้านความพากเพียร ด้านความระลึกชอบ และด้านการตั้งจิตมั่น ด้านความคิดชอบ และด้านวาจา ซึ่งสะท้อนว่า นักเรียนมีการประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมในการดำเนินชีวิตและพัฒนาตนเองด้านกายกรรมมากที่สุด และมีการประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมในการดำเนินชีวิตและพัฒนาตนเองด้านวจีกรรมน้อยที่สุด

4.3 หลักพฤติกรรมที่เยาวชนต้องการเรียนรู้

จากการวิเคราะห์ข้อมูล เกี่ยวกับหลักพฤติกรรมที่นักเรียนสนใจอยากเรียนรู้เพื่อนำไปแก้ปัญหาและประยุกต์ใช้ในการพัฒนาและดำเนินชีวิต ปรากฏผลดังตารางที่ 4.10

ตารางที่ 4.10

จำนวนและร้อยละด้านหลักพฤติกรรมที่นักเรียนสนใจอยากเรียนรู้

ข้อ	รายการแสดงหลักพฤติกรรม	จำนวน	ร้อยละ
	หลักพฤติกรรมที่นักเรียนต้องการเรียนรู้เพื่อนำไปแก้ปัญหาและประยุกต์ใช้ในการพัฒนาและดำเนินชีวิตของนักเรียนและคนอื่น ๆ		
1	หลักพฤติกรรมที่ช่วยพัฒนาสุขภาพร่างกาย	153	38.25
2	หลักพฤติกรรมที่ช่วยพัฒนาสุขภาพจิต	306	76.50
3	หลักพฤติกรรมที่ช่วยพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์	275	68.75
4	หลักพฤติกรรมที่เกี่ยวกับครอบครัว	201	50.25
5	หลักพฤติกรรมที่ช่วยเกี่ยวกับการศึกษา เช่น วิธีเรียนให้ได้เกรดดี ๆ	227	56.75
6	หลักพฤติกรรมที่เกี่ยวกับความรัก	179	44.75
7	หลักพฤติกรรมที่เกี่ยวกับการปฏิบัติตนต่อคนอื่น	235	58.75
8	หลักพฤติกรรมที่เกี่ยวกับการคบเพื่อน	237	59.25
9	หลักพฤติกรรมที่ช่วยให้ละเลิกอบายมุข	159	39.75
10	หลักพฤติกรรมที่เกี่ยวกับความอยู่ดี เศรษฐกิจ	139	34.75
11	หลักพฤติกรรมที่สอนเกี่ยวกับสิ่งที่ควรหลีกเลี่ยง	147	36.75
12	หลักพฤติกรรมที่ช่วยให้ใกล้ชิดศาสนามากขึ้น	103	25.75
13	หลักพฤติกรรมที่ช่วยให้ชีวิตงอกงาม	198	49.50
14	หลักพฤติกรรมที่ทำให้อยู่ในสังคมอย่างมีความสุข	273	68.25
15	หลักพฤติกรรมที่จะช่วยดับกิเลส	217	54.25

หมายเหตุ ร้อยละในตารางข้างต้นคำนวณจากจำนวนผู้ตอบแบบสอบถามทั้งหมด 400 คน

จากตารางที่ 4.10 พบว่า หลักพุทธธรรมที่นักเรียนต้องการเรียนรู้เพื่อนำไปแก้ปัญหา และประยุกต์ใช้ในการพัฒนาและดำเนินชีวิตของนักเรียนและคนอื่น ๆ เรียงตามลำดับจากมากไปน้อย ได้แก่

1. หลักพุทธธรรมที่ช่วยพัฒนาสุขภาพจิต จำนวน 306 คน คิดเป็นร้อยละ 76.50
2. หลักพุทธธรรมที่ช่วยพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์ จำนวน 275 คน คิดเป็นร้อยละ 68.75
3. หลักพุทธธรรมที่ทำให้อยู่ในสังคมอย่างมีความสุข จำนวน 273 คน คิดเป็นร้อยละ 68.25

ส่วนหลักพุทธธรรมที่นักเรียนสนใจอยากรู้่น้อยที่สุดเรียงตามลำดับขึ้นไป ได้แก่ หลักพุทธธรรมที่ช่วยให้ใกล้ชิดศาสนามากขึ้น จำนวน 103 คน คิดเป็นร้อยละ 25.75 และหลักพุทธธรรมที่เกี่ยวกับความอยู่ดีศรีสุขกิจ จำนวน 139 คน คิดเป็นร้อยละ 34.75

สำหรับหลักพุทธธรรมที่ช่วยพัฒนาสุขภาพจิตนี้ จะเห็นว่าหลักพุทธธรรมที่บรรจุอยู่ในหลักสูตร หลักพุทธธรรมส่วนใหญ่ก็ล้วนมีส่วนในการพัฒนาสุขภาพจิตอยู่แล้วทั้งสิ้น ไม่ว่าจะเป็นการส่งเสริมสุขภาพจิตโดยตรงหรือโดยอ้อม เช่น การบริการจิตเจริญปัญญา หรือหลักธรรมต่าง ๆ เช่น อริยสัจ 4 ก็ล้วนส่งเสริมสุขภาพจิตให้ดีขึ้นทั้งสิ้น อีกทั้งยังช่วยส่งเสริมความฉลาดทางอารมณ์ ซึ่งจะทำให้อยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุขไปพร้อม ๆ กันด้วย แต่จากการสอบถามกลับพบว่า นักเรียนต้องการที่จะเรียนรู้หลักพุทธธรรมเหล่านี้เพิ่มขึ้น ซึ่งอาจแสดงถึงนักเรียนยังไม่เข้าใจว่าจะนำหลักพุทธธรรมเหล่านี้ไปพัฒนาในสิ่งที่ตนเองต้องการได้อย่างไร และอาจขาดผู้ชี้แนะให้เห็นความเกี่ยวข้องระหว่างหลักพุทธธรรมกับการนำไปใช้

นอกจากนี้หลักพุทธธรรมที่มีการบรรจุในหลักสูตรเองหากมีการชี้แนะจากคนที่มีความเข้าใจอย่างถูกต้องและลึกซึ้งแล้ว จะเห็นว่าสามารถนำไปพัฒนาได้ทุกด้านที่กล่าวมาข้างต้นหากมีการประยุกต์ใช้ได้อย่างเหมาะสม ปัญหาที่เกิดขึ้นจึงไม่น่าจะเกิดจากเนื้อหาในหลักสูตร แต่เกิดจากการขาดผู้ที่มีความเข้าใจในหลักพุทธธรรมที่จะช่วยชี้แนะและสั่งสอนให้นักเรียนนำมาประยุกต์ใช้ได้มากกว่า ซึ่งบทต่อไปจะนำเสนอถึงแนวทางการแก้ไขปัญหาดังกล่าวที่เกิดขึ้นทั้งในด้านการจัดการศึกษาและประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมต่อไป